परीक्षेचे नाव :- महाराष्ट्र दुय्यम सेवा 'गट-ब (अराजपत्रित) (पूर्व) परीक्षा - 2019

A → संच क्रमांक

2019 दि : 24 मार्च, 2019 **V12**

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

प्रश्नपुस्तिका
सामान्य क्षमता चाचणी

वेळ : 1 (एक) तास

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 100

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								

↑ केंद्राची संकेताक्षरे ↑ शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच ''उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील''.**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

1. खालील विधाने विचारात घ्या :

(a) 2017 साली जगात कार्बन डायऑक्साइड चे सर्वाधिक उत्सर्जन करणाऱ्यांमध्ये भारताचे चौथे स्थान आहे.

(b) 2017 मधील जगात सर्वाधिक उत्सर्जन करणाऱ्यांमध्ये चीन, अमेरिका, युरोपियन युनियन आणि भारत या चौघांचा समावेश असून त्यांचा जागतिक उत्सर्जनामध्ये हिस्सा 58 टक्के आहे.

(c) जागतिक उत्सर्जनामध्ये भारताचा हिस्सा 15 टक्के आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने **बरोबर** आहे/त ?

(1) फक्त (a) (2) (a) आणि (b) (3) फक्त (b) (4) (a), (b) आणि (c)

Consider the following statements :

(a) India is the fourth highest emitter of carbon dioxide in the world in 2017.

(b) The top four emitters in 2017, which covered 58 percent of global emissions were China, USA, the European Union and India.

(c) India covered 15 percent of global emission.

Which of the above statements is/are **correct** ?

(1) (a) only (2) (a) and (b) (3) (b) only (4) (a), (b) and (c)

---

2. महिला व बालविकास मंत्रालयाने कोणते ऑनलाईन पोर्टल सुरू केले आहे ज्यामुळे केंद्रसरकारच्या महिला कर्मचाऱ्यांना कामाच्या ठिकाणी लैंगिक शोषणाची तक्रार दाखल करता येईल ?

(1) SHE-पॉवर (2) SHE-प्रोटेक्ट (3) SHe-बॉक्स (4) Fem-बॉक्स

Which online portal has been launched by Women and Child Development Ministry to enable women employees of the Central Government to file complaints related to sexual harassment at the workplace ?

(1) SHE-Power (2) SHE-Protect (3) SHe-Box (4) Fem-box

---

3. खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे ?

(1) भारताच्या गगनयान या महत्त्वाकांक्षी प्रकल्पाचा भाग म्हणून 2020 पर्यंत इस्रोद्वारा दोघा भारतीयांना अंतराळात पाठविले जाणार आहे.

(2) नुकतेच केन्द्रीय मंत्रिमंडळाने या कार्यक्रमासाठी ₹ 10,000 कोटीची तरतूद मंजूर केली आहे.

(3) गगनयान प्रकल्पाची घोषणा पंतप्रधानांनी भारताच्या 72 व्या स्वातंत्र्यदिनी सर्वप्रथम केली होती.

(4) वरीलपैकी एकही नाही

Which one of the following statements is **incorrect** ?

(1) Two Indians will be sent to space by 2020, as part of India's ambitious Gaganyaan project by ISRO.

(2) The Union Cabinet recently has approved a budget of ₹ 10,000 crore for this programme.

(3) The announcement of the Gaganyaan project was first made by Prime Minister on India's 72nd Independence day.

(4) None of the above

---

www.reliableacademy.com 9922353999

4. 'सुकन्या समृद्धी योजने' बाबत पुढीलपैकी कोणते विधान/ने **अयोग्य** आहे?

(a) 2015 मध्ये ही योजना सुरू झाली.

(b) 'बेटी बचाओ बेटी पढ़ाओ' आंदोलनाचा ही योजना भाग आहे.

(c) मुलींच्या शिक्षणाचा खर्च पूर्तीसाठी टपालखात्यात विशेष खाते उघडणे या योजनेअंतर्गत आवश्यक आहे.

(d) या योजनेअंतर्गत मुलींच्या विवाहासाठीचा खर्च समाविष्ट नाही.

Which of the following statement about 'Sukanya Sammruddhi Yojana' is/are **incorrect** ?

(a) It started in year 2015.

(b) It is a part of 'Beti Bachao Beti Padhao' Campaign.

(c) It requires to open special post account for meeting to expenses of education of girl child only.

(d) It does not cover expenses of marriage of girl child within its fold.

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

(1) (a), (b), (c), (d) (2) (b), (c), (d) (3) (c), (d) (4) (d)

---

5. 2018 च्या 'पद्मभूषण' पुरस्काराबाबत जोड्या लावा :

	व्यक्ती		**क्षेत्र**
(a)	आर. नागास्वामी	(i)	साहित्य-शिक्षण
(b)	वेद प्रकाश नंदा	(ii)	कला – संगीत
(c)	अरविंद पारिख	(iii)	पुरातत्वशास्त्र
(d)	लक्ष्मण पै	(iv)	कला – रंगचित्रकला

Match the pairs about 'Padma Bhushan' Awards 2018 :

	Person		**Field**
(a)	R. Nagaswamy	(i)	Literature - Education
(b)	Ved Prakash Nanda	(ii)	Art - Music
(c)	Arvind Parikh	(iii)	Archaeology
(d)	Laxman Pai	(iv)	Art - Painting

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9922333999

6. खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे?

(1) श्री. दलवीर भंडारी यांची आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाचे न्यायाधीश म्हणून पुन्हा नोव्हेंबर, 2017 मध्ये निवड झाली.

(2) श्री. भंडारी यांना संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या आमसभेत 193 पैकी 183 मते मिळाली.

(3) 1945 साली आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाची स्थापना झाल्यापासून या न्यायालयात ब्रिटीश न्यायाधीश असणार नाही अशी ही पहिलीच वेळ आहे.

(4) यापैकी एकही नाही

Which one of the following statements is **not correct** ?

(1) Mr. Dalveer Bhandari was re-elected as a Judge of the International Court of Justice in November 2017.

(2) Mr. Bhandari received 183 of the 193 votes in United Nation's General Assembly.

(3) This is the first time since the International Court of Justice was established in 1945 that there will be no British judge in ICJ.

(4) None of these

---

7. खालीलपैकी कोणते विधान **बरोबर नाही**?

(a) साहित्य अकॅडमीची स्थापना मार्च 1954 मध्ये झाली आहे.

(b) संस्था नोंदणी अधिनियम 1860 च्या अंतर्गत तिची एक संस्था म्हणून 1956 मध्ये नोंदणीकृत आहे.

(c) त्याचे मुख्यालय मुंबई येथे आहे.

(d) अकॅडमीने 24 भाषांना मान्यता दिलेली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (c) (3) (c) आणि (d) (4) फक्त (b)

Which one of the following statement/s is/are **not correct ?**

(a) The Sahitya Akademi was founded in March 1954.

(b) It was registered as a society in 1956, under the Societies Registration Act 1860.

(c) Its head office is in Mumbai.

(d) The Akademi has recognised 24 languages.

Answer Options :

(1) only (a) (2) only (c) (3) (c) and (d) (4) only (b)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

8. मुंबई शहरासंबंधी पुढील विधानांपैकी कोणते विधान/विधाने **असत्य** आहेत ?
   (a) मुंबई हे बिबट्यांचा अधिवास केंद्रस्थानी असणारे जगातील एकमेव शहर आहे.
   (b) मुंबई शहरातील चार प्रमुख नद्या म्हणजे मिठी, दहीसर, पोईसर आणि ओशिवरा.
   (c) दहिसर, पोईसर आणि मिठी नद्यांचा उगम तुळशी तलावातून होतो.

   Which one of the following statement/s regarding Mumbai city is/are **false** ?
   (a) Mumbai is the world's only city with a Leopard Habitat in its centre.
   (b) Mumbai city has four major rivers i.e. Mithi, Dahisar, Poisar and Oshiwara.
   (c) The Dahisar, Poisar and Mithi rivers originate from the Tulasi Lake.

   पर्यायी उत्तरे /Answer Options :
   (1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) (a), (c)

---

9. भारतीय शासनाने सुरू केलेले 'ई-चरक' नावाचे पोर्टल कशासंदर्भात आहे ?
   (1) ऑनलाईन आयुर्वेद औषधालय
   (2) ऑनलाईन आयुर्वेदाविषयीचे मासिक
   (3) ऑनलाईन आयुर्वेदाच्या औषधांसंबंधीचे मार्गदर्शन
   (4) ई-चॅनेल वनौषधी, सुगंधी, कच्चामाल आणि आयुर्वेदाचे ज्ञान यासाठी

   What is 'e-charak' portal started by Government of India ?
   (1) Online ayurvedic drug shoppee.
   (2) Online magazine about Ayurveda.
   (3) Online consultancy for Ayurvedic medicines.
   (4) e-Channel for Herbs, Aromatic, Raw material and knowledge of Ayurveda.

---

10. 'पेन्सिल' (PENCIL) ऑनलाईन पोर्टल हे ________ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी आहे.
   (1) बाल मजूर कायदा आणि राष्ट्रीय बाल मजूर प्रकल्प
   (2) बालकांच्या मोफत आणि सक्तीच्या शिक्षणाचा कायदा, (RTE) 2009
   (3) एकात्मिक बाल विकास सेवा
   (4) लैंगिक अत्याचारापासून मुलांचे संरक्षण कायदा

   'PENCIL' is a online portal for effective enforcement of the ________.
   (1) Child Labour Act and National Child Labour projects.
   (2) The Right to children to free and compulsory Education (RTE) Act, 2009.
   (3) Integrated Child Development Services.
   (4) Protection of children from Sexual Offences Act.

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

11. ____________ या वकिल, पाकिस्तानी मानवाधिकार कार्यकर्त्या यांचा फेब्रुवारी 2018 मध्ये निधन झाले.

(1) हिना खान (2) अस्मा जहांगीर

(3) खालिदा भुट्टो (4) नूरजहाँ शेख

____________ a Lawyer, and a Pakistani Human Rights Activist passed away in February 2018.

(1) Hina Khan (2) Asma Jahangir

(3) Khalida Bhutto (4) Noorjahan Shaikh

---

12. डिसेंबर 2017 मध्ये युनेस्कोच्या समितीने खालीलपैकी कशाला 'अमूर्त सांस्कृतिक वारसा' (Intangible Cultural Heritage) म्हणून मान्यता दिली आहे?

(1) योगा (2) कुंभ मेळा

(3) रामलीला (4) छऊ नृत्य (Chhau Dance)

In December 2017, which one of the following has been recognised as 'Intangible Cultural Heritage' by UNESCO's Committee ?

(1) Yoga (2) Kumbh Mela

(3) Ramlila (4) Chhau Dance

---

13. खालीलपैकी कोणते 'हवामान बदलाशी' संबंधित आहे/त?

(a) पृथ्वी शिखर परिषद (b) क्योटो प्रोटोकॉल

(c) यूएनएफसीसीसी (d) रामसर परिषद

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) (2) (b), (c) आणि (d) (3) (c) आणि (d) (4) वरील सर्व

Which of the following is/are associated with 'climate change' ?

(a) Earth Summit (b) Kyoto Protocol

(c) UNFCCC (d) Ramsar Convention

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c) (2) (b), (c) and (d) (3) (c) and (d) (4) All the above

---

14. जगातील सात समुद्रांची यशस्वी जलतरण मोहिम करणारा पहिला भारतीय कोण आहे?

(1) तारानाथ शेणॉय (2) रोहन मोरे

(3) वीरधवल खाडे (4) अश्विन मेनन

Who is the first Indian to complete the ocean's seven swim marathon ?

(1) Taranath Shenoy (2) Rohan More

(3) Veerdhaval Khade (4) Ashwin Menon

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9922339999

15. खालीलपैकी कोणते राज्य स्त्रियांना मोफत इनजेक्टेबल गर्भनिरोधक प्रदान करणारे देशातील पहिले राज्य बनले आहे ?

(1) गुजरात (2) राजस्थान (3) तामिळनाडू (4) महाराष्ट्र

Which among the following has become the first state in the country to provide women an injectable contraceptive for free ?

(1) Gujarat (2) Rajasthan (3) Tamil Nadu (4) Maharashtra

---

16. बलवंत राय मेहता समितीची स्थापना ________ या हेतूने करण्यात आली होती.

(1) लोकशाही विकेन्द्रीकरणासाठी उपाययोजना सुचविणे.

(2) सामूहिक विकास कार्यक्रमाच्या अंमलात अधिक कार्यक्षमता आणण्याकरिता उपाययोजना सुचविणे.

(3) तत्कालीन ग्रामपंचायतींच्या कामकाजाची माहिती मिळविणे.

(4) तत्कालीन ग्रामपंचायतीच्या पुरेशा आर्थिक स्रोतांची तपासणी करणे.

The Balwant Rai Mehta Committee was set up for the purpose of ________.

(1) suggesting measures for democratic de-centralization.

(2) suggesting measures for better efficiency in the implementation of the community development projects.

(3) reporting on the working of the Village Panchayats at that time.

(4) investigating the adequate financial resources of the Village Panchayat at that time.

---

17. महाराष्ट्रातील थेट निवडलेल्या सरपंचाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे ?

(1) सरपंचाविरूद्ध अविश्वासाचा ठराव दोन–तृतीयांश सदस्यांच्या पाठिंब्याशिवाय मांडता येणार नाही.

(2) अविश्वासाचा ठराव मंजूर होण्यासाठी तीन–चतुर्थांश बहुमताची आवश्यकता असते.

(3) जर अविश्वासाचा ठराव फेटाळला गेल्यास पुन्हा दोन वर्ष तो मांडता येणार नाही.

(4) सरपंचाच्या कारकिर्दीच्या अखेरच्या वर्षात अविश्वासाचा ठराव मांडता येणार नाही.

Which one of the following statements is **incorrect** about the directly elected Sarpanch in Maharashtra ?

(1) No-confidence motion cannot be moved against the Sarpanch without the approval of two-third of the members.

(2) No-confidence motion required to be passed by three-fourth majority.

(3) If the no-confidence motion is rejected, it cannot be tabled for two years.

(4) No-confidence motion cannot be moved during the last year of the Sarpanch's tenure.

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

18. पुढीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे?

(a) निती आयोगात निती (NITI) म्हणजे नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर ट्रान्सफार्मिंग इंडिया.

(b) 1 जानेवारी 2015 रोजी त्याची स्थापना झाली.

(c) पंतप्रधान या निती आयोगाचे अध्यक्ष असतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) कोणतेही नाही

Which of the following statement is **wrong** ?

(a) NITI Ayog stands for National Institute for Transforming India.

(b) It was founded on 1st January 2015.

(c) Prime Minister is Chairman of the NITI Ayog.

Answer Options :

(1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) None

---

19. खालीलपैकी कोणती जोडी **बिनचूक** आहे?

(1)	संसदेची निर्मिती	कलम 81
(2)	राष्ट्रपती पदाच्या निवडणूकीची पद्धत	कलम 54
(3)	भारताचा उपराष्ट्रपती	कलम 64
(4)	भारताचा महान्यायवादी	कलम 76

Which among the following is **correctly matched** ?

(1)	Constitution of Parliament	Article 81
(2)	Manner of election of President	Article 54
(3)	The Vice President of India	Article 64
(4)	Attorney General for India	Article 76

---

20. खालील विधाने लक्षात घ्या :

(a) भारतीय राज्यघटनेत प्रत्येक राज्यासाठी उच्च न्यायालयाची तरतूद केलेली आहे.

(b) उच्च न्यायालय असलेले दिल्ली हा केंद्रशासित प्रदेश आहे.

(c) भारतात उच्च न्यायालयाची स्थापना सर्वप्रथम 1862 मध्ये झाली.

(d) स्वातंत्र्यपूर्व काळात स्थापना झालेले अलाहाबाद उच्च न्यायालय हे देशातील चौथे उच्च न्यायालय आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बिनचूक** आहेत?

(1) फक्त (a) (2) (b) आणि (c) (3) (a) आणि (d) (4) सर्व

Consider the following statements :

(a) The Constitution of India provides for a High Court for each state.

(b) Delhi is the only Union Territory that has a High Court of its own.

(c) The institution of High Court originated in India in 1862.

(d) Allahabad is the fourth High Court established in Pre-Independence period.

Which of the above statements is/are **correct** ?

(1) Only (a) (2) (b) and (c) (3) (a) and (d) (4) All

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.mpscacademy.com 9222333999

21. खालीलपैकी कोणत्या तरतूदी राज्यघटनेच्या अनुच्छेद -164 मध्ये आहेत ?

(a) मुख्यमंत्री राज्यपालाकडून नियुक्त केला जाईल आणि इतर मंत्री राज्यपालाकडून मुख्यमंत्र्याच्या सल्ल्यानुसार नियुक्त केले जातील.

(b) राज्याच्या प्रशासनासंबंधी मंत्रिपरिषदेचे सर्व निर्णय राज्यपालास कळविणे हे मुख्यमंत्र्याचे कर्तव्य असेल.

(c) मंत्रिपरिषद राज्याच्या विधानसभेस सामुदायिकरित्या जबाबदार असेल.

(d) मंत्रिपरिषदेतील मुख्यमंत्र्यासहित एकूण मंत्र्यांची संख्या राज्याच्या विधान सभेतील एकूण सभासद संख्येच्या पंधरा टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही.

Which of the following are the provisions of Article-164 of the Constitution ?

(a) The Chief Minister shall be appointed by the Governor and the other Ministers shall be appointed by the Governor on the advise of the Chief Minister.

(b) It shall be the duty of the Chief Minister to communicate to the Governor all decisions of the Council of ministers relating to administration of the state.

(c) The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly of the state.

(d) The total number of Ministers including Chief Minister shall not exceed fifteen per cent of the total number of members of the Legislative Assembly of the state.

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

(1) (a), (b), (c) (2) (b), (c), (d) (3) (a), (c), (d) (4) (a), (b), (d)

---

22. भारताशिवाय अन्य कोणत्या लोकशाही राष्ट्राच्या राज्यघटनेमध्ये नागरिकांच्या मूलभूत कर्तव्यांची यादी समाविष्ट केली आहे ?

(1) अमेरिका (2) जापान (3) कॅनडा (4) फ्रान्स

Apart from Indian Constitution, which Democratic Constitution in the world contains a list of duties of citizens ?

(1) USA (2) Japan (3) Canada (4) France

---

23. भारतीय संविधानात नमूद केल्याप्रमाणे पुढीलपैकी कोणत्या अनुच्छेदानुसार राज्यपालांना विशिष्ट गोष्टींबाबत विवेकाधिकार प्राप्त होतात ?

(1) अनुच्छेद क्र. 152 (2) अनुच्छेद क्र. 154 (3) अनुच्छेद क्र. 160 (4) अनुच्छेद क्र. 163

Which of the following article envisages discretionary powers to the Governor of a state in certain matters as per the Indian Constitution ?

(1) Art. 152 (2) Art. 154 (3) Art. 160 (4) Art. 163

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9922533999

24. जर लोकशाहीचे मूल्यमापन केले तर खालील विधान/विधाने लोकशाही व्यवस्थेला अनुसरून **नाही** कोणते ते ओळखा :

(a) मुफ्त आणि नि:पक्षपाती निवडणूका (b) व्यक्तीची प्रतिष्ठा

(c) अल्पसंख्यांकांचे शासन (d) कायद्यासमोर समानता

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) (b) आणि (c) (3) फक्त (c) (4) (a) आणि (d)

If Democracy evaluated then which of the following statement/s is/are **not** applied to the democratic system, identify it :

(a) Free and fair Elections (b) Prestige of person

(c) Government of minorities (d) Equality before law

Answer Options :

(1) Only (a) (2) (b) and (c) (3) Only (c) (4) (a) and (d)

---

25. पुढीलपैकी **योग्य** जोडी पर्याय निवडा :

	विषय	संविधानातील सूची
(a)	दिव्यांग आणि बेरोजगार यांना सहाय्य	राज्य सूची
(b)	टपाल खाते (पोस्ट ऑफिस) बचत खाते	संघ सूची
(c)	बँकिंग	संघ सूची
(d)	सर्व प्रकारच्या सर्व ठिकाणाची तीर्थ यात्रा	राज्य सूची

Find out the **correctly** matched pairs.

	Subject	List in the Constitution
(a)	Relief of the disabled and unemployable	State list
(b)	Post office saving banks	Union list
(c)	Banking	Union list
(d)	Pilgrimages of all type, of all places	State list

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

(1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (b), (c)

(3) (b), (c), (d) (4) (a), (b), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9223388999

26. छत्रपती शाहू महाराज यांनी खालीलपैकी कोणत्या वृत्तपत्रांना आर्थिक मदत केली होती ?

(a) विजयी मराठा (b) तरूण मराठा (c) कैवारी (d) तेज

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b) फक्त

(3) (a), (b) आणि (c) फक्त (4) (a), (b), (c), (d)

To which of the following newspapers Chhatrapati 'Shahu Maharaj' had supported economically ?

(a) Vijayi Maratha (b) Tarun Maratha (c) Kaivari (d) Tej

Answer Options :

(1) (a) only (2) (a) and (b) only

(3) (a), (b) and (c) only (4) (a), (b), (c), (d)

---

27. सतीच्या चालीचे निर्मूलन करण्यासाठी जॉन माल्कम यांनी मुंबईत चालवलेल्या प्रयत्नांना ________ यांनी पाठिंबा दिला.

(1) नाना शंकरशेट (2) भाऊ दाजी लाड

(3) बाळशास्त्री जांभेकर (4) भाऊ महाजन

In Bombay ________ supported John Malcolm in his efforts to put an-end to the practice of Sati.

(1) Nana Shankarshet (2) Bhau Daji Laad

(3) Balshastri Jambhekar (4) Bhau Mahajan

---

28. पुढीलपैकी कोणत्या व्यक्तींनी शालोपयोगी पुस्तके लिहिली ?

(a) काशीनाथ छत्रे (b) जगन्नाथशास्त्री क्रमवंत

(c) हरी केशवजी (d) कॅप्टन जॉर्ज जर्व्हिस

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (d) फक्त

(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (a), (b), (c) आणि (d)

Who from the following persons wrote the books useful for the schools ?

(a) Kashinath Chhatre (b) Jagannathshastri Kramavanta

(c) Hari Keshavji (d) Captain George Jervis

Answer Options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (d) only

(3) (a) and (c) only (4) (a), (b), (c) and (d)

---

www.reliableacademy.com 9222333999

29. शाहू महाराजानी नवीन शंकराचार्य म्हणून कोणाला नेमले?

(1) सदाशिवराव भाऊ बोकिल (2) सदाशिवराव भाऊसाहेब

(3) सदाशिवराव बेनाडीकर (4) सदाशिवराव आठवले

To whom did Shahu Maharaj appoint as the new Shankaracharya ?

(1) Sadashivrao Bhau Bokil (2) Sadashivrao Bhausaheb

(3) Sadashivrao Benadikar (4) Sadashivrao Athawale

---

30. 'प्रतियोगिता सहकार पक्ष' स्थापनेत __________ यांचा सहभाग होता.

(a) न.चि. केळकर (b) मदन मोहन मालवीय

(c) डॉ. बा.शि. मुंजे (d) लोकनायक मा.श्री. अणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (a) आणि (c) फक्त

(3) (a), (b) आणि (c) फक्त (4) (a), (b), (c), (d)

__________ contributed in the foundation of 'Responsive Co-operation Party'.

(a) N.C. Kelkar (b) Madan Mohan Malaviya

(c) Dr. B.S. Moonje (d) Loknayak M.S. Aney

Answer Options :

(1) (a) and (b) only (2) (a) and (c) only

(3) (a), (b) and (c) only (4) (a), (b), (c), (d)

---

31. 'उल्गूलन' नावाचा आदिवासी विद्रोह कोणी घडवून आणला होता?

(1) संथाळ लोक (2) संबूदान नागा (जादूगार)

(3) बिर्सा मुंडा (4) वरीलपैकी कोणीही नाही

Who had organized the Tribal Revolt 'The Ulgulan' ?

(1) Santhal People (2) Sambudan Naga (Magician)

(3) Birsa Munda (4) None of these

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

32. 28 डिसेंबर 1885 रोजी भरलेल्या राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिल्या अधिवेशनास कोणते इंग्रज अधिकारी हजर होते ?

(1) ॲलन ह्युम, हेन्री कॉटन व विल्यम वेडरबर्न

(2) ॲलन ह्युम, व्हाईसरॉय डफरीन व जॉर्ज यूले

(3) विल्यम वेडरबर्न, व्हाईसरॉय डफरीन व हेन्री कॉटन

(4) ॲलन ह्युम, लॉर्ड कर्झन व विल्यम वेडरबर्न

Name the British officials who were present at the first Session of the National Congress held on December 28, 1885 ?

(1) Allan Hume, Henri Cotton and William Wedderburn

(2) Allan Hume, Viceroy Dufferin and George Yule

(3) William Wedderburn, Viceroy Dufferin and Henri Cotton

(4) Allan Hume, Lord Curzon and William Wedderburn

---

33. ''स्त्री शिक्षणाची दिशा'' हा स्त्री शिक्षणावरील लेख ________ या वृत्तपत्रात प्रकाशित झाला होता.

(1) केसरी (2) दर्पण (3) धुमकेतू (4) राष्ट्रवीर

"Stri Shikshanachi Disha" an article on female education was published in the newspaper________ .

(1) Kesari (2) Darpan (3) Dhumketu (4) Rashtraveer

---

34. 1911 मध्ये कोल्हापूर येथे सत्यशोधक समाजाची शाखा स्थापन करून छत्रपती शाहू महाराज यांनी ________ यांना त्याचे अध्यक्ष नियुक्त केले.

(1) भास्करराव जाधव (2) अण्णासाहेब लठ्ठे

(3) हरिभाऊ चव्हाण (4) म.ग. डोंगरे

In 1911 Chhatrapati Shahu Maharaj established a branch of Satyashodhak Samaj at Kolhapur and appointed ________ as its President.

(1) Bhaskarrao Jadhav (2) Annasaheb Laththe

(3) Haribhau Chavan (4) M.G. Dongare

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

35. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची खालीलपैकी कोणती अधिवेशने मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती ?

(a) प्रथम - 1885
(b) पाचवे - 1889
(c) विसावे - 1904
(d) एकतिसावे - 1915

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त
(2) (a) आणि (c) फक्त
(3) (b), (c) आणि (d) फक्त
(4) (a), (b), (c), (d)

Which of the following Sessions of the Indian National Congress were organized at Mumbai ?

(a) First - 1885
(b) Fifth - 1889
(c) Twentieth - 1904
(d) Thirty-First - 1915

Answer Options :

(1) (a) and (b) only
(2) (a) and (c) only
(3) (b), (c) and (d) only
(4) (a), (b), (c), (d)

---

36. जोड्या जुळवा :

(a)	म.गो. रानडे	(i)	पुणे
(b)	गो.ग. आगरकर	(ii)	जमखंडी
(c)	वि.रा. शिंदे	(iii)	टेंभू
(d)	गो.ह. देशमुख	(iv)	निफाड

Match the following :

(a)	M.G. Ranade	(i)	Pune
(b)	G.G. Agarkar	(ii)	Jamkhandi
(c)	V.R. Shinde	(iii)	Tembhu
(d)	G.H. Deshmukh	(iv)	Niphad

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

37. खालीलपैकी कोणते वाक्य **बरोबर** आहे?

(1) अलेक्झांडर या विद्वानाच्या मते कायमधारा पद्धतीत व्यापारवादाची तत्वे दिसत नाहीत.

(2) 1765 मध्ये ईस्ट इंडिया कंपनीला मद्रासची दिवाणी मिळाली.

(3) लॉर्ड कॉर्नवालीस यांनी 22 मार्च 1793 रोजी मुंबई प्रांतात कायमधारा पद्धत लागू केल्याची घोषणा केली.

(4) प्रिंगेलची पुणे जिल्ह्यात सन 1823 साली असिस्टंट रेव्हिन्यू कलेक्टर म्हणून नेमणूक झाली.

Which of the following statement is **true** ?

(1) According to the Scholar Alexander, there is no principle of mercantalism in permanent settlement system.

(2) In 1765 East India Company was empowered with civil authority in Madras Province.

(3) Lord Cornwallis declared the permanent settlement system on 22 March 1793 in Bombay Province.

(4) Pringale was appointed as Assistant Revenue Collector in Pune District in 1823.

---

38. ________ या शारदा सदनातील पहिल्या विद्यार्थिनी होत्या.

(1) पंडिता रमाबाई (2) आनंदीबाई ऊर्फ बाया कर्वे

(3) ताराबाई शिंदे (4) रमाबाई रानडे

________ was the first female student of Sharda Sadan.

(1) Pandita Ramabai (2) Anandibai alias Baya Karve

(3) Tarabai Shinde (4) Ramabai Ranade

---

39. 1919 चा भारतीय प्रशासकीय कायदा तयार करण्यात लॉर्ड चेम्सफर्ड यांना पुढीलपैकी कोणी मदत केली?

(1) दादाभाई नौरोजी (2) नेताजी सुभाष बोस

(3) चित्तरंजन दास (4) भूपेन्द्रनाथ बसू

Who, from the following helped Lord Chelmsford to draft the Indian Administrative Act of 1919 ?

(1) Dadabhai Nauroji (2) Netaji Subhash Bose

(3) Chittaranjan Das (4) Bhupendranath Basu

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9922833999

40. बालविवाह व लादलेले वैधव्य या विषयावर ________ यांनी लेख लिहिले.

(1) बैरामजी मलबारी (2) बाळशास्त्री जांभेकर

(3) पंडिता रमाबाई (4) रमाबाई रानडे

________ wrote articles on the topics child marriages and enforced widowhood.

(1) Bairamji Malabari (2) Balshastri Jambhekar

(3) Pandita Ramabai (4) Ramabai Ranade

---

41. खालीलपैकी पुणे विभागात सर्वात उत्तरेकडील तालुका कोणता ?

(1) जुन्नर (2) मावळ (3) मेढा (4) चंदनगड

Which of the following is the northern most Taluka in Pune Division ?

(1) Junnar (2) Maval (3) Medha (4) Chandangad

---

42. महाराष्ट्र पठारावरील सर्वात मोठे नदीखोरे कोणते ?

(1) तापी पूर्णा खोरे (2) गोदावरी खोरे

(3) कृष्णा खोरे (4) भीमा खोरे

Which is the largest river basin on the Maharashtra Plateau ?

(1) Tapi Purna basin (2) Godavari basin

(3) Krushna basin (4) Bhima basin

---

43. महाराष्ट्र पठाराची पूर्व-पश्चिम लांबी किती आहे ?

(1) 750 किमी (2) 850 किमी (3) 650 किमी (4) 550 किमी

What is the East-West length of Maharashtra Plateau ?

(1) 750 km (2) 850 km (3) 650 km (4) 550 km

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

44. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I (प्राणी)		स्तंभ - II (ब्रीड)
(a)	गाई	(i)	मेहसाना
(b)	म्हशी	(ii)	गिर
(c)	शेळी	(iii)	गड्डी (Gaddi)
(d)	मेंढी	(iv)	जमुनापुरी

Match the following :

	Column-I (Animals)		Column-II (Breed)
(a)	Cattle	(i)	Mehsana
(b)	Buffaloes	(ii)	Gir
(c)	Goat	(iii)	Gaddi
(d)	Sheep	(iv)	Jamunapuri

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)

45. जोड्या जुळवा :

	(प्रदेश/राज्य)		(स्थलांतरित शेतीचे नाव)
(a)	पश्चिम घाट	(i)	पेंडा
(b)	मेघालय	(ii)	कुमरी
(c)	मध्य प्रदेश	(iii)	पोडू
(d)	ओरिसा	(iv)	झूम

Match the following :

	(Area/State)		(Name of Shifting Cultivation)
(a)	Western Ghat	(i)	Penda
(b)	Meghalaya	(ii)	Kumari
(c)	Madhya Pradesh	(iii)	Podu
(d)	Orissa	(iv)	Jhum

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(4)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.dipleacademy.com 9222333999

46. महाराष्ट्रातील खालीलपैकी सर्वात मोठा जलविद्युत प्रकल्प कोणता?

(1) खोपोली (2) कोयना

(3) वैतरणा (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following is the largest Hydro Power Project in Maharashtra ?

(1) Khopoli (2) Koyna

(3) Vaitarana (4) None of the above

47. महाराष्ट्रातील खालील पर्वत रांगांचा क्रम उत्तरेकडून दक्षिणेकडे **बरोबर** आहे?

(1) शंभूमहादेव, हरिश्चंद्रगड, सातमाळ, अजंठा

(2) अजंठा, सातमाळ, हरिश्चंद्रगड, शंभूमहादेव

(3) सातमाळ, शंभूमहादेव, हरिश्चंद्रगड, अजंठा

(4) अजंठा, सातमाळ, शंभूमहादेव, हरिश्चंद्रगड

Which of the following sequence of mountains in Maharashtra from North to South is **correct** ?

(1) Shambhu Mahadeo, Harishchandragad, Satmal, Ajantha

(2) Ajantha, Satmal, Harishchandragad, Shambhu Mahadeo

(3) Satmal, Shambhu Mahadeo, Harishchandragad, Ajantha

(4) Ajantha, Satmal, Shambhu Mahadeo, Harishchandragad

48. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I **(धातू)**		**स्तंभ - II** **(खानउद्योग जिल्हे)**
(a)	मँगनीज	(i)	कोल्हापूर
(b)	बॉक्साइट	(ii)	यवतमाळ
(c)	चुनखडी	(iii)	भंडारा
(d)	क्रोमाईट	(iv)	उस्मानाबाद

Match the following :

	Column - I **(Minerals)**		**Column - II** **(Mines in Districts)**
(a)	Manganese	(i)	Kolhapur
(b)	Bauxite	(ii)	Yavatmal
(c)	Limestone	(iii)	Bhandara
(d)	Chromite	(iv)	Usmanabad

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.eMPSCacademy.com 9922333999

49. महाराष्ट्रातील खालीलपैकी कोणता प्रादेशिक विभाग पर्जन्य छायेच्या प्रदेशात येतो ?

(1) मराठवाडा (2) विदर्भ

(3) पश्चिम महाराष्ट्र (4) कोंकण

Which of the following regional division of Maharashtra falls under rain shadow region ?

(1) Marathwada (2) Vidharbha

(3) Western Maharashtra (4) Konkan

---

50. जोड्या लावा :

	स्तंभ - I (जलविद्युत केंद्र)		स्तंभ - II (जिल्हा)
(a)	भिरा	(i)	अहमदनगर
(b)	विर	(ii)	रायगड
(c)	भंडारदरा	(iii)	सोलापूर
(d)	उजनी	(iv)	पुणे

Match the following :

	Column - I (Hydroelectric Stations)		Column - II (Districts)
(a)	Bhira	(i)	Ahmadnagar
(b)	Vir	(ii)	Raigad
(c)	Bhandardara	(iii)	Solapur
(d)	Ujani	(iv)	Pune

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

---

51. 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्राची एकूण लोकसंख्या किती होती ?

According to 2011 census what was the total Population of Maharashtra ?

(1) 11,23,74,333 (2) 11,13,47,444 (3) 11,13,47,555 (4) 11,13,74,222

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

52.

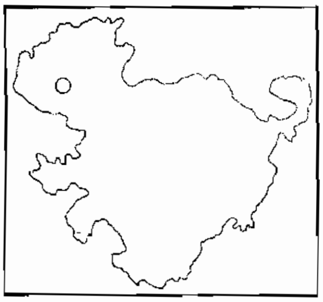

वरील नकाशात महाराष्ट्रातील एक प्रशासकीय विभाग दाखविला आहे. खालीलपैकी कोणता प्रशासकीय विभाग आणि वर्तुळाने (O) दाखविलेले जिल्हा मुख्यालय **बरोबर** आहे?

(1) पुणे विभाग - सातारा
(2) नाशिक विभाग - धुळे
(3) औरंगाबाद विभाग - औरंगाबाद
(4) नागपूर विभाग - गडचिरोली

The above map shows one of the administrative divisions in Maharashtra. Identify which of the following administrative division and one district headquarter marked by circle (O) is **correct** ?

(1) Pune Division - Satara
(2) Nasik Division - Dhule
(3) Aurangabad Division - Aurangabad
(4) Nagpur Division - Gadchiroli

---

53. जोड्या लावा :

स्तंभ - I **(पुळण)**		**स्तंभ - II** **(जिल्हे)**	
(a)	उभादांडा	(i)	ठाणे
(b)	नंदगाव	(ii)	रायगड
(c)	मारवे	(iii)	मुंबई
(d)	सातपाटी	(iv)	सिंधुदुर्ग

Match the following :

Column - I **(Beaches)**		**Column - II** **(District)**	
(a)	Ubha Danda	(i)	Thane
(b)	Nandgav	(ii)	Raigad
(c)	Marve	(iii)	Mumbai
(d)	Satpati	(iv)	Sindhudurg

पर्यायी उत्तरे /Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9922333999

54. खालीलपैकी महाराष्ट्राचा कोणता अक्षवृत्त विस्तार **बरोबर** आहे ?

(1) 15° 44' उत्तर ते 22° 6' उत्तर (2) 15° 44' दक्षिण ते 22° 6' दक्षिण

(3) 15° 33' उत्तर ते 22° 8' उत्तर (4) 15° 33' दक्षिण ते 22° 8' दक्षिण

Which of the following is the **correct** latitudinal extent of Maharashtra state ?

(1) 15° 44' North to 22° 6' North (2) 15° 44' South to 22° 6' South

(3) 15° 33' North to 22° 8' North (4) 15° 33' South to 22° 8' South

---

55. महाराष्ट्रातील खालीलपैकी कोणती नदी खचदरीतून वाहते ?

(1) घटप्रभा (2) कृष्णा (3) गोदावरी (4) तापी

Which of the following rivers in Maharashtra flows through a rift valley ?

(1) Ghatprabha (2) Krishna (3) Godavari (4) Tapi

---

56. भारताच्या आयात भागीदार देशांची त्यांच्या 2016-2017 वर्षातील आयात भागीदारीतील महत्वानुसार उतरत्या क्रमाने क्रमवारी लावा.

देश : सौदी अरेबिया, चीन, यु.एस्.ए., इंडोनेशिया, द.कोरिया, इराक, यु.ए.ई.

(1) चीन, सौदी अरेबिया, यु.ए.ई., यु.एस्.ए., द.कोरिया, इंडोनेशिया, इराक

(2) यु.एस्.ए., चीन, यु.ए.ई., सौदी अरेबिया, द.कोरिया, इंडोनेशिया, इराक

(3) चीन, यु.एस्.ए., यु.ए.ई., सौदी अरेबिया, इंडोनेशिया, द.कोरिया, इराक

(4) यु.एस्.ए., सौदी अरेबिया, चीन, इराक, द.कोरिया, यु.ए.ई., इंडोनेशिया

Arrange in descending order of importance the following countries as India's trading partners for import in 2016-2017.

Countries : Saudi Arabia, China, U.S.A, Indonesia, South Korea, Iraq & U.A.E

(1) China, Saudi Arabia, U.A.E, U.S.A, South Korea, Indonesia, Iraq

(2) U.S.A, China, U.A.E, Saudi Arabia, South Korea, Indonesia, Iraq

(3) China, U.S.A, U.A.E, Saudi Arabia, Indonesia, South Korea, Iraq

(4) U.S.A, Saudi Arabia, China, Iraq, South Korea, U.A.E, Indonesia

---

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9422333999

57. जननी सुरक्षा योजना ही 100% केंद्राने प्रायोजित केलेली योजना आहे आणि त्यानुसार रोख मदत ________ या बरोबर दिली जाते.

(1) दवाखान्यातील बाळंतपणाच्या संख्येत वाढ

(2) बाळंतपण आणि बाळंतपणानंतरची दक्षता

(3) गरीब स्त्रीया ज्यांचे दवाखान्यात बाळंत होण्याचे प्रमाण कमी आहे त्यावर अधिक भर

(4) वरील सर्व

Janani Suraksha Yojana (JSY) is a 100% centrally sponsored scheme & it was integrated cash assistance with ________.

(1) increase in institutional deliveries

(2) delivery & post delivery care

(3) focuses on poor pregnant women having low institutional delivery rates

(4) all the above

---

58. थॉमस पिक्केटी चे पुस्तक ''कॅपिटल'' (2013) खालीलपैकी कशाचे विश्लेषण करते ?

(a) भांडवली अर्थव्यवस्थेचे फायदे

(b) भांडवली अर्थव्यवस्थेचे तोटे

(c) विकसित जगामध्ये तीव्र असमानतेचा उदय

(d) विकसनशील जगामध्ये तीव्र असमानतेचा उदय

योग्य पर्याय निवडा :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b) (3) फक्त (c) (4) (a) आणि (d)

Thomas Piketty's book "Capital" (2013) analyses the following :

(a) Advantages of capitalist economy.

(b) Disadvantages of capitalist economy.

(c) The rise of sharp income inequality in the developed world.

(d) The rise of sharp income inequality in the developing world.

Choose **correct** alternative :

(1) only (a) (2) only (b) (3) only (c) (4) (a) and (d)

---

www.reliableacademy.com 9222333999

59. दारिद्र्य मापनासंबंधातील तेंडुलकर समितीने पुढील सूचना केल्या :

(a) उष्मांकाधारित दारिद्र्य रेषेच्या संकल्पनेपासून दूर जाणे (दारिद्र्य रेषा उष्मांकाधारीत न ठेवणे).

(b) दारिद्र्याचे अंदाज मापन करण्यासाठी वेगवेगळ्या वस्तू गटांसाठी वेगवेगळे संदर्भ कालावधी विचारात घेणे.

(c) शिक्षण व आरोग्यासाठी केलेल्या व्यक्तिगत खर्चाचा समावेश करणे.

वरीलपैकी कुठले/ली विधान/ने **बरोबर** आहे/त?

(1) (a) आणि (c) फक्त (2) वरील सर्व

(3) (a) आणि (b) फक्त (4) (b) आणि (c) फक्त

The Tendulkar Committee on Poverty estimates made following recommendations :

(a) Need to move away from anchoring the poverty line to a calorie based norm.

(b) Estimates be based on different reference periods for different commodity groups.

(c) Include private expenditure on education & health.

Which of the above statements is/are **true** ?

(1) (a) and (c) only (2) all the above

(3) (a) and (b) only (4) (b) and (c) only

---

60. आर्थिक सुधारणानंतर 1990-91 ते 2012-13 या काळात स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाचा दर ________ प्रवृत्ती दर्शवितो.

(1) स्थिर (2) घटती

(3) वाढती (4) वरीलपैकी कोणतीही नाही

GDP growth rate after economic reform period during 1990-91 to 2012-13 was indicating ________ trends.

(1) stable (2) declining

(3) increasing (4) none of the above

---

61. एन्.एस.एस.ओ. नुसार 'श्रमशक्ती' म्हणजे :

(a) अशा व्यक्ती ज्या रोजगाराच्या शोधात आहेत.

(b) अशा व्यक्ती ज्यांना रोजगार मिळाला आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) किंवा (b) कुठलेच नाही (2) फक्त (a)

(3) फक्त (b) (4) दोन्ही (a) आणि (b)

According to NSSO the term 'labour force' refers to :

(a) Those who are seeking work.

(b) Those who are actually employed.

Answer Options :

(1) Neither (a) nor (b) (2) Only (a)

(3) Only (b) (4) Both (a) and (b)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222223999

62. व्यापारी बँकांनी दिलेल्या कर्जावरील व्याजदरासाठी वर्ष 2010 मध्ये लागू केलेल्या पायाभूत दर मोजणीमध्ये पुढीलपैकी कोणत्या बाबींचा विचार केला जातो ?

(a) निधी वरील खर्च (b) रेपो रेट

(c) रोकड रोखता प्रमाण ठेवण्यासाठी येणारा खर्च (d) कमीत कमी परतावा दर

पर्यायी उत्तरे :

(1) वरील सर्व (2) (a), (c) आणि (d) फक्त

(3) (a), (b) आणि (d) फक्त (4) (a), (b) आणि (c) फक्त

The base rate calculation by commercial banks introduced in 2010, for the purpose of lending takes into consideration which of the following factors ?

(a) cost of funds (b) repo rate

(c) cost of maintaining CRR (d) minimum rate of return

Answer Options :

(1) all the above (2) (a), (c) and (d) only

(3) (a), (b) and (d) only (4) (a), (b) and (c) only

---

63. (a) मुद्रा योजनेचे उद्दीष्ट असंघटित/बिन नोंदणीकृत (नॉन कॉर्पोरेट) छोट्या उद्योग धंद्यांना वित्त पुरवठा करणे.

(b) 'मिसींग मिडील' ('हरवलेला मध्य') म्हणजे छोट्या उद्योगांची पुढच्या टप्प्यापर्यंत प्रगती करण्याची प्रक्रिया दुर्बळ असणे.

वरीलपैकी कुठले/ली विधान/ने **बरोबर** आहे/त ?

(1) (a) आणि (b) दोन्ही (2) फक्त (a)

(3) फक्त (b) (4) वरीलपैकी कुठलेही नाही

(a) The purpose of MUDRA is to provide finance to non-corporate small business sector.

(b) The 'missing middle' implies a weak process of graduation of small firms.

Which of the above statements is/are **correct** ?

(1) Both (a) & (b) (2) Only (a)

(3) Only (b) (4) None of the above

---

64. भारत सरकारच्या भांडवली अर्थसंकल्पामध्ये ________ चा समावेश होतो.

(1) अंदाजित प्राप्ती आणि अंदाजित खर्च

(2) भांडवली प्राप्ती आणि भांडवली खर्च

(3) महसुली प्राप्ती आणि महसुली खर्च

(4) वरील सर्व तिन्ही प्राप्ती आणि खर्च

Capital budget of Government of India consists ________.

(1) estimated receipts & estimated expenditure

(2) capital receipts & capital expenditure

(3) revenue receipts and revenue expenditure

(4) all above three receipts and expenditure

---

65. भारतातील एकूण राज्यांपैकी कोणते राज्य (बँकांमधील) ठेवी जमा करण्यामध्ये अग्रेसर आहे?

(1) गुजरात (2) तामिळनाडू (3) पंजाब (4) महाराष्ट्र

Which state in India leads all other states in terms of deposit mobilization ?

(1) Gujarat (2) Tamil Nadu (3) Punjab (4) Maharashtra

66. 1983-84 ते 2011-12 या काळातील केंद्रसरकारच्या दायित्वांमध्ये कोणत्या देयता सर्वात अधिक होत्या?

(1) बाह्य देयता (2) अंतर्गत कर्ज

(3) अंतर्गत देयता (4) रिझर्व बँक निधी आणि ठेवी

Which of the following liabilities of central Govt. are higher in total liabilities during 1983-84 to 2011-12 ?

(1) External liabilities (2) Internal debt

(3) Internal liabilities (4) RBI funds & deposits

67. लिंग अंदाजपत्रक म्हणजे ________ .

(1) अधिक लिंग समान समाजासाठी वित्तीय तरतूद

(2) अधिक लिंग असमान समाजासाठी वित्तीय तरतूद

(3) मानवी विकास साध्य करण्यासाठी वित्तीय तरतूद

(4) प्रत्येक नागरिकाच्या समानतेसाठी वित्तीय तरतूद

Gender budgeting means ________ .

(1) financial provision of more gender equal society

(2) financial provision for more gender unequal society

(3) financial provision to achieve human development

(4) financial provision for equality of every citizen

68. खालील विधाने लक्षात घ्या :

(a) आर्थिक नियोजनाच्या पहिल्या चार दशकांमध्ये वस्तू करांवरील भर वाढला होता.

(b) त्यांचा (वस्तू करांचा) केंद्र सरकारच्या एकूण कर उत्पन्नामध्ये सन 1990-91 मध्ये 84% हिस्सा होता.

(c) अप्रत्यक्ष कर उत्पन्न व एकूण कर उत्पन्नाचे गुणोत्तर 2016-17 मध्ये 51.7% इतके हाते.

वरीलपैकी कुठले/कुठली विधान/ने **चुकीची** आहे/त?

(1) वरील सर्व (2) फक्त (b) (3) फक्त (c) (4) कोणतेही नाही

Consider the following statements :

(a) During the first four decades of economic planning the reliance on commodity taxation had increased.

(b) It accounted for 84% of the tax revenue of the central government in 1990-91.

(c) The ratio of indirect tax revenue to total tax revenue was 51.7% in 2016-17.

Which of the above statement/s is/are **incorrect** ?

(1) All the above (2) (b) only (3) (c) only (4) None

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

69. बिगर अनुसूचित बँका म्हणजे अशा बँका की ज्या भारतीय रिझर्व बँक कायदा 1934 च्या ________ सूचीमध्ये समाविष्ट नाहीत.

(1) दुसऱ्या (2) पहिल्या
(3) तिसऱ्या (4) वरीलपैकी कोणत्याही नाही

Non-Scheduled banks are those which have not been included in the ________ schedule of RBI Act 1934.

(1) second (2) first
(3) third (4) none of the above

---

70. मध्यावधी राजकोषिय सुधारणाचा अंतिम उद्देश :

(a) कर्ज चिरस्थायी पातळी पर्यंत घटविणे
(b) राजकोषिय तुटीत वाढ करणे
(c) चालु खात्यावरील तूट कमी करणे
(d) अर्थसाहाय्य कमी करणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a), (b), (c) (3) फक्त (c) (4) फक्त (d)

The ultimate aim of the Medium Term Fiscal Reforms is to :

(a) Bring down debt to sustainable level.
(b) Increase Fiscal Deficit.
(c) Reduce current account deficit.
(d) Reduce subsidies.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a), (b), (c) (3) only (c) (4) only (d)

---

71. पावसाळ्यात आकाशात दिसणारे सुंदर सप्तरंगी इंद्रधनुष्य खालीलपैकी कोणत्या नैसर्गिक घटनांचा परिणाम आहे ?

(a) अपवर्तन (b) अपस्करण
(c) अंतर्गत परावर्तन (d) बाह्य परावर्तन

खालीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा :

(1) (a) व (b) फक्त (2) (a), (b) व (c) फक्त
(3) (a), (b), (c) व (d) (4) (a), (b) व (d) फक्त

The beautiful rainbow seen in the sky in rainy season is the result of which of the following natural phenomenon ?

(a) Refraction (b) Dispersion
(c) Internal Reflection (d) External Reflection

Select the **correct** option :

(1) (a) and (b) only (2) (a), (b) and (c) only
(3) (a), (b), (c) and (d) (4) (a), (b) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

72. खालीलपैकी कोणते विधाने ध्वनीसाठी **बरोबर** आहेत ?

(a) ध्वनी तरंग हे अवतरंग असतात

(b) ऐकू येणाऱ्या ध्वनी तरंगांची वारंवारिता 20 kHz आणि त्यापेक्षा अधिक असते.

(c) ध्वनी तरंगांच्या प्रसारणासाठी माध्यमाची आवश्यकता असते.

(d) अनियतकालिक ध्वनी तरंगांना गोंधळ (Noise) म्हटले जाते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a) आणि (c)

(3) (b) आणि (c) (4) (c) आणि (d)

Which of following statements are **true** for sound ?

(a) Sound waves are transverse waves.

(b) Audible sound waves have frequency range of 20 kHz and above.

(c) Sound waves require medium for propagation.

(d) Non-periodic sound waves are termed as 'Noise'.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a) and (c)

(3) (b) and (c) (4) (c) and (d)

73. खालील विधाने विचारात घ्या :

(a) प्रकाश किरणे एका पारदर्शक माध्यमातून दुसऱ्या माध्यमात जाताना त्यांचा मार्ग बदलतो.

(b) वेगवेगळ्या माध्यमामधे प्रकाशाचा वेग वेगवेगळा असतो.

खालीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा :

(1) विधान (a) सत्य असून त्याचे योग्य स्पष्टीकरण (b) हे होय.

(2) विधाने (a) व (b) दोन्ही सत्य आहेत पण (b) हे त्याचे योग्य स्पष्टीकरण नाही.

(3) विधान (a) सत्य आहे व (b) असत्य आहे.

(4) विधाने (a) व (b) दोन्ही असत्य आहेत.

Consider the following statements :

(a) Light ray changes its direction when it passes from one transparent medium to another.

(b) The velocity of light is different in different media.

Select the **correct** option :

(1) Statement (a) is correct and (b) its correct explanation.

(2) Statements (a) and (b) both are correct but (b) is not its correct explanation.

(3) Statement (a) is correct but (b) is wrong.

(4) Statements (a) and (b) both are wrong.

www.reliableacademy.com 9222333999

74. अणुच्या तिसऱ्या कक्षेत जास्तीत जास्त ________ इलेक्ट्रॉन असू शकतात.

(1) 3 (2) 18 (3) 8 (4) 32

The third shell of an atom can have a maximum of ________ electrons.

(1) 3 (2) 18 (3) 8 (4) 32

---

75. एकमेकांशी काटकोनात असलेल्या अक्षांवर समपृष्ठाचे छेद खालीलप्रमाणे असतील तर त्या समपृष्ठाचे मिलर निर्देशांकाचे परिगणन करा :

2a, 3b, 4c

(1) 6, 4, 3 (2) 2, 3, 4

(3) 4, 6, 8 (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Calculate the Miller Indices of the Face having the following intercepts with the three axes perpendicular to each other :

2a, 3b, 4c

(1) 6, 4, 3 (2) 2, 3, 4

(3) 4, 6, 8 (4) none of the above

---

76. जेव्हा वितळलेल्या सोडियम क्लोराइड मधून 100 A विद्युत प्रवाह 965 से. करिता प्रवाहित केला, तर

(Na=23, Cl=35.5)

(1) 23 ग्रॅ. सोडियम ॲनोडवर निक्षेप होईल आणि 35.5 ग्रॅ. क्लोरीन वायुचा कॅथोडवर निकास होईल.

(2) 23 ग्रॅ. सोडियम कॅथोडवर निक्षेप होईल आणि 35.5 ग्रॅ. क्लोरीन वायुचा ॲनोडवर निकास होईल.

(3) 23 ग्रॅ. सोडियम कॅथोडवर निक्षेप होईल आणि 17.5 ग्रॅ. क्लोरीन वायुचा ॲनोडवर निकास होईल.

(4) 23 ग्रॅ. सोडियम कॅथोडवर निक्षेप होईल आणि 71 ग्रॅ. क्लोरीन वायुचा ॲनोडवर निकास होईल.

When a current of 100 A is passed through molten sodium chloride for 965 s, then

(Na=23, Cl=35.5)

(1) 23 g of sodium is deposited on anode and 35.5 g of chlorine gas is evolved at cathode

(2) 23 g of sodium is deposited at cathode and 35.5 g of chlorine gas is evolved at anode

(3) 23 g of sodium is deposited at cathode and 17.5 g of chlorine gas is evolved at anode

(4) 23 g of sodium is deposited at cathode and 71 g of chlorine gas is evolved at anode

---

www.reliableacademy.com 9922333999

77. प्लेटिहेल्मिंथस्चे अशा प्रकारे सर्वोत्तम म्हणून वर्णन केले आहे :
(1) फ्लॅटवर्म्स, ट्रिपलोब्लास्टिक, असिलोमेट प्राणी
(2) फ्लॅटवर्म्स, डिप्लोब्लास्टिक, असिलोमेट प्राणी
(3) फ्लॅटवर्म्स, ट्रिपलोब्लास्टिक, सिलोमेट प्राणी
(4) फ्लॅटवर्म्स, ट्रिपलोब्लास्टिक, स्यूडोसिलोमेट प्राणी
Platyhelminthes are best described as :
(1) Flatworms, triploblastic, acoelomate animal
(2) Flatworms, diploblastic, acoelomate animal
(3) Flatworms, triploblastic, coelomate animal
(4) Flatworms, triploblastic, pseudocoelomate animal

---

78. द्विविभाजनासाठी अमिबाला किती जनक पेशींची आवश्यकता असते ?
(1) तीन (2) दोन (3) एक (4) शून्य
How many parents are required during binary fission by amoeba ?
(1) Three (2) Two (3) One (4) Zero

---

79. कुफरच्या पेशी यामध्ये आढळतात :
(1) मेंदू (2) मूत्रपिंड (3) यकृत (4) प्लीहा
Kuffer's cells occur in :
(1) Brain (2) Kidney (3) Liver (4) Spleen

---

80. किटकनाशकांचा वापर करतांना खालीलपैकी कोणत्या बाबींचा प्रामुख्याने विचार करावा ?
(a) किटकनाशक प्रकाराची योग्य निवड (b) किटकनाशकाची कार्यक्षमता
(c) किटकनाशकाची मात्रा (d) किटकनाशकाचा रंग
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/त ?
(1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b) फक्त
(3) (a), (b) आणि (c) फक्त (4) (a), (b), (c), (d)
Which of the following things should be considered important while using insecticides ?
(a) Choice of insecticide's type (b) Efficiency of insecticides
(c) Dose of insecticides (d) Colour of insecticides
Which of the given above statement/s is/are **correct** ?
(1) (a) only (2) (a) and (b) only
(3) (a), (b) and (c) only (4) (a), (b), (c), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

81. खालीलपैकी वनस्पतींमध्ये कोणता मूलद्रव्य त्याच्या कार्याशी चुकीच्या पद्धतीने जोडला गेला आहे?

(1) नत्र - केंद्रक आम्ले, प्रथिने, संप्रेरके आणि सहविकर यांचा घटक

(2) मॅग्नेशियम - हरित द्रव्याचा घटक

(3) फॉस्फोरस - केंद्रक आम्ले, ATP, काही सहविकर यांचा घटक

(4) गंधक - केंद्रक आम्लांचा घटक

Which of the following element and its function in plants is paired incorrectly ?

(1) Nitrogen - component of nucleic acids, protein, hormones, co-enzymes.

(2) Magnesium - component of chlorophyll.

(3) Phosphorus - component of nucleic acids, ATP, some co-enzymes.

(4) Sulphur - component of nucleic acids.

---

82. ________ हे सूक्ष्मजीवाणू एकदल वनस्पतींमध्ये असहजीवी नत्र स्थिरीकरणास उपयुक्त आहे.

(1) ॲझोटोबॅक्टर (2) रायझोबियम

(3) दोन्ही (1) आणि (2) (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

________ microorganism is useful for asymbiotic nitrogen fixation in monocot plants.

(1) Azotobacter (2) Rhizobium

(3) Both (1) and (2) (4) None of the above

---

83. जास्त पौष्टिक अन्नपदार्थ शरीरास ________ प्रदान करतात.

(1) कॅलरीज परंतु कमी प्रमाणात सूक्ष्म पोषक घटक

(2) कमी कॅलरीज आणि सर्वसाधारण जास्त प्रमाणात जीवनसत्व आणि खनिज (सूक्ष्म पोषक घटक)

(3) काही प्रमाणात जीवनसत्व आणि जास्त कॅलरीज

(4) फक्त कॅलरीज

Nutrient Dense Foods are those that provide body with ________ .

(1) Calories but relatively small amounts of micronutrients

(2) Substantial amounts of vitamins and minerals (micronutrients) and relatively few calories

(3) Few vitamins and more calories

(4) Only calories

---

www.reliableacademy.com 9222333999

84. डॉट्स कार्यक्रम हा खालीलपैकी कुठल्या राष्ट्रीय कार्यक्रमाचा महत्वाचा भाग आहे ?

(1) राष्ट्रीय धनुर्वात नियंत्रण कार्यक्रम
(2) राष्ट्रीय विषमज्वर नियंत्रण कार्यक्रम
(3) राष्ट्रीय क्षयरोग नियंत्रण कार्यक्रम
(4) राष्ट्रीय एडस् नियंत्रण कार्यक्रम

DOTS programme is an important component of which of the following national programme ?

(1) National tetanus control programme
(2) National typhoid control programme
(3) National tuberculosis control programme
(4) National AIDS control programme

---

85. खालीलपैकी कोणते रासायनिक पदार्थ चेतासंवेदनावाहक म्हणून प्रमाणित केले आहेत ?

(a) ॲसीटाईल कोलीन व गॅमा अमीनो ब्यूटीरीक ॲसीड
(b) डोपामाईन व नॉरॲड्रीनॅलीन
(c) लायसीन व हिस्टामाईन
(d) पायरूव्हीक ॲसिड व ॲसीटाईल कोए

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (c) (3) (a) आणि (b) (4) (c) आणि (d)

Which of the following chemical substances are authenticated as Neurotransmitters ?

(a) Acetylcholine and Gamma aminobutyric acid
(b) Dopamine and noradrenalin
(c) Lysine and Histamine
(d) Pyruvic acid and Acetyl CoA

Answer Options :

(1) (a) only (2) (c) only (3) (a) and (b) (4) (c) and (d)

---

86. राम आणि शाम दोघेही 'A' बिंदुपासून एकमेकांच्या विरुद्ध दिशेने चालत आहे. 'A' बिंदुपासून राम 3 मी. व शाम 4 मी. चालले. त्यानंतर राम डावीकडे वळून 4 मी. चालला आणि शाम सुद्धा डावीकडे वळून 5 मी. चालला. आता त्यांच्यामधील अंतर किती ?

(1) 19.5 मी. (2) 10 मी. (3) 16 मी. (4) 11.40 मी.

Ram and Shyam both are walking in opposite direction from point 'A'. Ram walked 3 m and Shyam walked 4 m from point A. Then Ram turned left & walked 4 m and Shyam too turned left & walked 5 m. What is the distance between them now ?

(1) 19.5 m (2) 10 m (3) 16 m (4) 11.40 m

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333999

87. 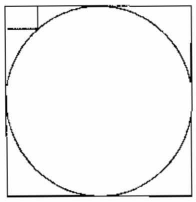

वरील आकृतीत कोपऱ्यातील आयताचे मापन 4 सेमी × 8 सेमी आहे. तर वर्तुळाची सेमी मध्ये त्रिज्या दर्शवणारा पर्याय निवडा.

In above figure the rectangle at the corner measures 4 cm × 8 cm. Select the option which indicates the radius of the circle in cm.

(1) 20 (2) 24 (3) 16 (4) 08

---

88. खालील माहिती काळजीपूर्वक वाचा आणि प्रश्नाचे उत्तर द्या :

P, Q, R, S, T, U आणि V हे सात प्राध्यापक आहेत. प्रत्येकजण भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र, इंग्रजी, गणित, अर्थशास्त्र व भूगोल यापैकी परंतु वेगवेगळी विषय शिकवितात तथापि याच क्रमाने शिकवितील असे नाही. प्रत्येकजण सोमवार ते रविवारपर्यंत एका-एका दिवशी शिकवितात परंतु याच क्रमाने शिकवतात असे नाही. R हा शुक्रवारी जीवशास्त्र शिकवितो, जो प्राध्यापक भौतिकशास्त्र हा विषय शिकवितो, त्याच्या आदल्या दिवशी, Q हा गणित शिकवितो. V हा रविवारी शिकवितो परंतु रसायनशास्त्र किंवा इंग्रजी शिकवित नाही. U हा ज्या दिवशी शिकवितो, त्याच्या आदल्या दिवशी S हा अर्थशास्त्र शिकवितो. P हा मंगळवारी भूगोल शिकवितो. T हा इंग्रजी शिकवत नाही. तर 'T' हा कोणता विषय शिकवितो ?

(1) रसायनशास्त्र (2) भौतिकशास्त्र

(3) रसायनशास्त्र किंवा भौतिकशास्त्र (4) गणित

Read the information carefully and answer the question based on it.

The seven lecturers - P, Q, R, S, T, U and V, teach seven subjects viz. Physics, Chemistry, Biology, English, Mathematics, Economics and Geography. These seven lecturers teach different subjects but not necessarily in the same order. Every teacher teaches only one day from Monday to Sunday but not necessarily in the same order. R teaches Biology on Friday. One who teaches Physics immediate on previous day of which, Q teaches Mathematics. V teaches on Sunday but not Chemistry or English. U teaches on which day, immediate on previous day of which S teaches Economics, P teaches Geography on Tuesday. T does not teach English.

Which subject does 'T' teach ?

(1) Chemistry (2) Physics

(3) Chemistry or Physics (4) Mathematics

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

89. P, Q, R, S, T, U, V आणि W हे मध्याकडे तोंड करुन वर्तुळाकार बसलेले आहेत.

खालील विधाने लक्षात घेऊन प्रश्नाचे उत्तर निवडा :

(a) P हा T च्या उजवीपासून दुसरा आहे तसेच तो R आणि V चा सलग शेजारी आहे.

(b) S हा P चा शेजारी नाही.

(c) V हा U चा शेजारी आहे.

(d) 'Q' हा S आणि W च्या मध्ये नाही, 'W' हा U आणि S च्या मध्ये नाही.

खालीलपैकी कोणते दोन शेजारी **नाहीत** ?

(1) UV (2) RP (3) SW (4) RV

P, Q, R, S, T, U, V and W are sitting around a circle and are facing at the centres.

Read the following statements and answer the questions :

(a) P is second to the right of T. Also, he is immediate neighbour of R and V.

(b) S is not a neighbour of P.

(c) V is a neighbour of U.

(d) 'Q' is not in between S and W, 'W' is not in between U and S.

Which of the two are **not** immediate neighbour ?

(1) UV (2) RP (3) SW (4) RV

---

90. बाबू P, Q, R, S व T ही पाच पिके घेतो. T हे R पेक्षा वेगाने वाढणारे व पाण्याची जादा मागणी करणारे पीक असून ते T पेक्षा जादा पैदास करते. P हे R पेक्षा जादा पैदास करते आणि Q पेक्षा वेगाने वाढते. Q हे T पेक्षा अधिक पाणी मागते पण जे सर्वात कमी पैदास करणाऱ्यात दुसरे आहे. S सर्वात मंदगतीने वाढणारे आणि सर्व पिकांत कमी पाण्याची मागणी करणारे आहे पण सर्वात जास्त पैदास करते. R हे P पेक्षा अधिक पाणी मागणारे आणि वेगाने वाढणारे पीक आहे. ज्याच्या पेक्षा, अधिक पाण्याची मागणी करणारी जितकी पिके आहेत आणि तितकीच त्याच्यापेक्षा कमी पैदास देणारी पिके आहेत असे पीक व पिके निवडा.

(1) S, P आणि R (2) फक्त Q (3) फक्त R (4) फक्त P

P, Q, R, S and T are five crops that Babu grows. T is fast growing and more water demanding than R which gives more yield than T. P gives more yield than R and grows faster than Q. Q is more water demanding than T but is second lowest yielder, S is the slowest growing and least water demanding of all crops but gives highest yield. R is more water demanding and grows faster than P. Select the crop or crops that has/have as many as crops that are more water demanding and as many as crops that give less yield than it.

(1) S, P and R (2) Only Q (3) Only R (4) Only P

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.pilabacademy.com 9222333999

91. तळ्यात एक स्तंभ आहे. निम्मा स्तंभ तळ्यातील चिखलात रुतलेला आहे. त्याच्या वर एक तृतीयांश भाग पाण्यात बुडालेला आहे आणि 7 एकक लांबी असलेला भाग पाण्याबाहेर आहे, तर स्तंभाची एकूण उंची दर्शवणारा पर्याय निवडा.

There is a pole in a pond. Half of the pole is embedded in the mud at the bottom of the pond, above that one third part is covered by water, and the part having length 7 units is out of the water. Select the option that indicates total length of the pole.

(1) 42 (2) 35 (3) 28 (4) 26

---

92. दुहेरी मध्यस्थीचा संशय असलेले तीन हेर आहेत. त्यांच्यापैकी फितूर व्यक्ती खोटे बोलतात आणि इतर मध्यस्थ खरे बोलतात. त्या तिघांत फक्त एक फितूर आहे. जर चौकशीला त्यांनी पुढील प्रतिसाद दिले असतील तर फितूर निर्देशित करणारा पर्याय निवडा.

अली : ''बेला फितूर आहे.'' बेला : ''सारा फितूर आहे.'' सारा : ''बेला खोटे बोलते.''

(1) सारा (2) अली

(3) बेला (4) त्यांच्या प्रतिसादात तार्किक संगती नाही

Three spies suspected as double agents and it is certain that the moles lie and other agents speak truth, and there is only one mole among three. Select the option that indicates the mole if on interrogation they replied as follows.

Ali : "Bela is a mole." Bela : "Sara is a mole." Sara : "Bela is lying."

(1) Sara (2) Ali

(3) Bela (4) There is no logical consistency in their replies

---

93. अजय आणि विकास यांच्या आजच्या वयांचे गुणोत्तर 3 : 11 आहे. विकास हा मिनाच्या वयापेक्षा 12 वर्ष लहान आहे. मिनाचे वय 7 वर्षांनी 85 वर्ष असेल. जर अजयच्या वडिलांचे वय 25 वर्ष अजय पेक्षा जास्त आहे, तर अजयच्या वडिलांचे आजचे वय किती ?

(1) 67 वर्ष (2) 43 वर्ष (3) 45 वर्ष (4) 84 वर्ष

The ratio between the present ages of Ajay and Vikas is 3 : 11. Vikas is 12 years younger than Meena. Meena's age after 7 years will be 85 years. What is present age of Ajay's father, who is 25 years older than Ajay ?

(1) 67 years (2) 43 years (3) 45 years (4) 84 years

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222833999

94. X ही बाटली पूर्णपणे लिंबूरसाने भरलेली आहे. त्यात 1 लीटर लिंबूरस आहे. हंसाने Y व Z या दोन रिकाम्या बाटल्यांत X मधला रस ओतला. Y बाटलीची धारकता X या बाटलीच्या निम्मे आहे. यानंतर X बाटलीत आणखी 0.6 लीटर रस शिल्लक आहे; Y या बाटलीची 1/5 तर Z या बाटलीची अर्धी धारकता रसाने भरलेली आहे. हंसाने Z ही बाटली पाण्याने पूर्णपणे भरली.

Z बाटलीतील द्रवाची राशी लीटरमध्ये निवडा.

A bottle X is filled entirely with lemon juice. It contains 1 liter of lemon juice. Hansa pours juice from this bottle X into two empty bottles Y and Z. Bottle Y is half as big as bottle X with respect to the capacity. After the filling operation, bottle X still contains 0.6 liter of juice; 1/5 capacity of bottle Y and half capacity of bottle Z is full of juice. Hansa fills bottle Z with water until the bottle is full.

Select the quantity of liquid bottle Z has in litre :

(1) 0.1 (2) 0.3 (3) 0.4 (4) 0.6

---

95. जेव्हा गुलाबी X आहे, पांढरा Y आहे. जेव्हा गुलाबी X नाही, पिवळा Z आहे. परंतु पिवळा Z असेपर्यंत पांढरा Y असणार नाही. जर सर्व माहिती सत्य असेल तर सत्य विधान निवडा.

(1) पिवळा Z असताना, गुलाबी X आहे.
(2) पांढरा Y नसताना, पिवळा Z नाही.
(3) पिवळा Z असल्याने, गुलाबी X नाही.
(4) पांढरा Y असताना, गुलाबी X नाही.

When pink is X, white is Y. When pink is not X, yellow is Z. But white is never Y as long as yellow is Z. If all information is true then select the statement which is true.

(1) While yellow is Z, pink is X.
(2) While white is not Y, yellow is not Z.
(3) Since yellow is Z, pink is not X.
(4) While white is Y, pink is not X.

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222238999

96. एका राज्याचा शिक्षण विभाग 14 ते 18 या वयोगटातील विद्यार्थ्यांना गीतेचे पाठांतर करून शाळेच्या प्रार्थनागृहात दर दिवशी तज्ज्ञांच्या पर्यवेक्षणाखाली ती तोंडपाठ म्हणून दाखवून न्याहारीपत्रक मिळवण्यास उत्तेजन देत आहे. तरुण व्यक्तिंचा आत्मविश्वास वाढवण्यासाठी आणि भारतीय जीवन तत्त्वज्ञानासंबंधाने त्यांची जागरूकता वाढवण्यासाठी शासनाने ही योजना रचली आहे. या योजनेत भाग घेऊन आणि गीता पाठ करून तरुण व्यक्ती हे तत्त्वज्ञान ग्रहण करतील आणि शांत जीवन जगतील.

वरील युक्तिवादातील त्रुटी सर्वात चांगल्याप्रकारे व्यक्त करणारा एक पर्याय निवडा :

(1) तरुण व्यक्ती मुळातच गीतेच्या तत्त्वज्ञानाबाबत जागरूक आहेत.

(2) भारतीय तत्त्वज्ञानाच्या आकलनासाठी तुम्हाला गीता तोंडपाठ म्हणावी लागत नाही.

(3) जागरूकता म्हणजेच आकलन नव्हे.

(4) पाठांतरासाठी काही शिकणे म्हणजे तुम्ही स्वत: सर्जनशील आहात असे नाही.

The Department of Education of one state is encouraging pupils aged 14 to 18 to learn Geeta by heart in order to recite it at a school praying hall every day under the supervision of experts in the field and receive a coupon for breakfast. This government initiative is designed to boost the confidence of young people and increase their awareness about Indian philosophy of life. By taking part in this initiative and by reciting Geeta, young people will imbibe this philosophy and lead a peaceful life.

Select one option that best expresses the flaw in the above argument :

(1) Young people are already aware of the philosophy of Geeta.

(2) You don't have to recite Geeta to understand Indian philosophy.

(3) Awareness is not the same as understanding.

(4) Learning something in order to recite it is not the same as being creative yourself.

www.reliableacademy.com 9222333999

97. अलीकडच्या काही वर्षांत अनेक लोकांनी सायकलींचा वापर करू लागलेले आहेत. लोकांना सुदृढ रहायला याची मदत होते या कारणाने ही बाब स्वागतार्ह आहे. पण जर शिरस्त्राण घालण्याची सक्ती केली तर लोक सायकल चालविणे टाळतील. प्रत्येक गोष्टीत धोका असतो आणि स्वत:ची काळजी कशी घ्यायची हे लोकांना माहीत आहे. लोकांनी स्वत:चे नुकसान करण्यामध्ये शासनाची कोणतीच भूमिका नाही. सायकल चालविणाऱ्यांवर शिरस्त्राण घालण्याची बळजबरी करणे ही सरकारची व्यक्तिगत निवडीत होणारी अनावश्यक लुडबुड आहे आणि ते लोकशाही जीवनमार्गाच्याही विरोधी आहे.

वरील युक्तिवादात वापरलेल्या तत्त्वाचे उत्तम विवरण करणारे विधान निवडा.

(1) व्यावसायिक सायकल चालविणाऱ्यांनी शिरस्त्राण वापरणे प्रस्थापित करायला हवे.

(2) मौजेसाठी घेतल्या जाणाऱ्या पेयांना वा औषधांना कायदेशीर मान्यता द्यायला हवी.

(3) खूपच खर्चिक असल्यामुळे दारुड्यांना त्यांच्या व्यसनांवर उपचार करण्यासाठी सार्वजनिक निधी मिळता नये.

(4) मुले जर परवानगीशिवाय शाळेत अनुपस्थित रहात असतील तर त्यांच्या पालकांना दंड करणे योग्य आहे.

Many people have taken up cycling in recent years. This is a welcome development because it helps people to remain healthy. But people will not take to cycling if helmet wearing is made compulsory. There is risk in everything and people know how to care about them. It is not the role of the government to stop people from harming themselves. Forcing cyclists to wear helmets is undue government interference in personal choices and is also against democratic way of life.

Select the one that best illustrates principle used in above argument.

(1) Professional cyclists should promote the wearing of helmets.

(2) Recreational drinks or drugs should be legalised.

(3) Alcoholics should not receive publicly funded treatment for their addiction because it is too expensive.

(4) It is right for parents to be fined if their children are absent from school without permission.

---

98. एक कामगार त्याच्या घरापासून कारखान्यात पोहोचण्यासाठी ताशी 5 किमी गतीने चालला तर तो तीन मिनिटे उशिरा पोहोचतो. जर तो ताशी 6 किमी गतीने चालला तर तो सात मिनिटे लवकर पोहोचतो. तर त्याचे घर आणि कारखाना यातील अंतर किलोमीटरमध्ये निवडा.

A person reaches his factory three minutes late if his speed from his house to factory is 5 km/hr. If he walks at speed of 6 km/hr he reaches the factory seven minutes early. Select the distance in kilometres between his house and the factory.

(1) 4 (2) 5 (3) 6 (4) 7

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9422333999

99. प्रत्येक वाक्यातील रिकाम्या जागेत चपखल बसून दिलेल्या संदर्भात दोन स्वतंत्र व समान अर्थाची पूर्ण वाक्ये तयार करतील अशी शब्दजोडी वा शब्दसमूह जोडी निवडा.

जगभरातील प्राचीन संस्कृती देवतांचे शांतवन करण्यासाठी रक्त अर्पण केले जात होते आणि मानवी बळी दिला जात होता असे असले तरी शेजारच्या टोळ्यांतील कैद्यांना बळी देण्याबाबतचा माया संस्कृतीचा नैसर्गिक कल अन्य सर्व टोळ्यांना ________ करत होता.

(1) कारणीभूत (ठरत), विस्तारित (2) अस्वस्थ आणि अपमानित
(3) अपमानित आणि बंदिवान (4) अस्वस्थ आणि माफ

Select the pair of words or word groups that fit in each of the sentence to make two separate and having equivalent meaning in given context.

While blood and human sacrifies performed to mollify the gods were ubiquitous in ancient cultures, the Mayans' propensity for sacrificing prisoners from neighbouring tribes ________ all the other tribes.

(1) engendered and expatiated (2) disquieted and affronted
(3) affronted and imprisoned (4) disquieted and condoned

100.

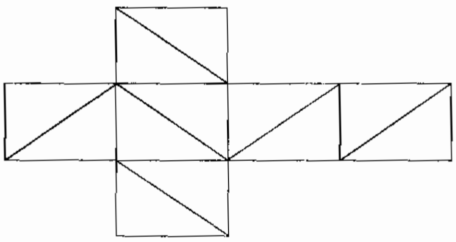

वरील जाळ्याची घडी घालून घनाकार मिळवला.

घनाच्या पृष्ठावरील फक्त नेमक्या दोन कर्णरेषा जितक्या शिरोबिंदुत छेदतात त्यांची संख्या निवडा.

Above net is folded to get a cube.

Select the number of vertices of the cube at which exactly only two of the diagonal lines on the faces meet.

(1) 2 (2) 4 (3) 5 (4) 6

- o 0 o -

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्र.क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर "(3) राजा राममोहन रॉय" असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर "(3)" होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. **201** समोरील उत्तर-क्रमांक "③" हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

www.reliableacademy.com 9222333399

परीक्षेचे नांव : महाराष्ट्र दुय्यम सेवा गट-ब (अराजपत्रित) (पूर्व) स्पर्धा परीक्षा - 2019 (जा.क्र.01/2019) **परीक्षेचा दिनांक : 24 मार्च, 2019**

विषय : सामान्य क्षमता चाचणी

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत **"महाराष्ट्र दुय्यम सेवा गट-ब (अराजपत्रित) (पूर्व) स्पर्धा परीक्षा - 2019"** या स्पर्धा परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेची प्रथम उत्तरतालिका उमेदवारांच्या माहितीसाठी संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात आली होती. त्यासंदर्भात उमेदवारांनी अधिप्रमाणित (Authentic) स्पष्टीकरण / संदर्भ देऊन पाठविलेली लेखी निवेदने, तसेच तज्ज्ञांचे अभिप्राय विचारात घेऊन, आयोगाने उत्तरतालिका सुधारित केली आहे. या उत्तरतालिकेतील उत्तरे अंतिम समजण्यात येतील. यासंदर्भात आलेली निवेदने विचारात घेतली जाणार नाहीत व त्याबाबत कोणताही पत्रव्यवहार केला जाणार नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी.

उत्तरतालिका - KEY

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे				प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D		संच A	संच B	संच C	संच D
1	2	3	2	1	26	4	3	4	1
2	3	2	2	1	27	1	1	2	4
3	1	3	3	4	28	#	4	1	2
4	3	2	4	2	29	3	1	4	4
5	3	3	3	**4**	30	4	4	1	1
6	4	2	3	3	31	3	1	4	4
7	2	1	**4**	4	32	1	1	1	#
8	3	2	2	3	33	1	#	4	1
9	4	4	2	2	34	1	4	3	1
10	1	**4**	3	2	35	4	1	1	1
11	2	4	1	3	36	1	4	#	4
12	2	4	2	4	37	4	1	1	3
13	**4**	1	4	3	38	2	2	3	1
14	2	2	1	2	39	4	4	1	4
15	4	3	4	2	40	1	3	4	3
16	2	3	4	4	41	1	#	1	2
17	4	3	3	2	42	2	2	2	2
18	**1**	2	2	2	43	1	4	2	3
19	4	4	4	4	44	3	1	2	4
20	4	**1**	2	3	45	2	#	#	2
21	3	4	4	2	46	2	1	1	#
22	2	4	3	4	47	2	2	3	2
23	4	4	2	3	48	#	3	4	3
24	3	2	4	**1**	49	3	2	1	1
25	2	2	**1**	4	50	2	2	3	2

www.reliableacademy.com 9822333999

Date:- 06th Jun.,2019

 # ने दर्शविलेले प्रश्न रद्द करण्यात आलेले आहेत.

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
51	1	2	3	1
52	3	3	2	1
53	#	1	2	3
54	1	1	1	1
55	4	3	#	#
56	3	**2**	1	4
57	**2**	1	1	3
58	3	4	4	3
59	2	3	3	1
60	3	3	2	**2**
61	4	2	2	1
62	2	4	4	3
63	1	2	3	1
64	2	3	3	4
65	4	3	3	2
66	3	1	**2**	3
67	1	4	2	2
68	4	3	3	3
69	1	2	4	2
70	3	1	1	4
71	2	2	4	2
72	4	1	2	1
73	1	4	1	4
74	2	1	2	1
75	1	2	1	2

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
76	2	2	2	2
77	1	1	1	3
78	3	3	3	1
79	3	3	3	3
80	3	4	3	4
81	4	3	1	3
82	1	1	4	1
83	2	2	2	3
84	3	3	3	3
85	3	3	3	2
86	4	1	4	3
87	1	2	3	3
88	1	2	2	1
89	4	2	2	4
90	1	1	4	3
91	1	4	1	2
92	3	3	3	2
93	2	2	1	4
94	4	3	2	2
95	3	3	1	1
96	3	1	2	4
97	2	2	4	1
98	2	1	2	2
99	2	4	3	1
100	2	4	1	2

Date:- 06th Jun.,2019

ने दर्शविलेले प्रश्न रद्द करण्यात आलेले आहेत.

www.reliableacademy.com 9422333999